

ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ КРИПТОВАЛЮТ ТА ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

Погрібний Дмитро Ігорович,

канд. юрид. наук, доц.,

доцент кафедри господарського права,

Національний юридичний університет

імені Ярослава Мудрого,

Україна, м. Харків

e-mail: lawukraine@gmail.com

ORCID ID 0000-0003-3147-8683

Розглянуто сучасні підходи до визначення правового статусу Bitcoin та інших криптовалют з метою створення дієвих господарсько-правових механізмів їх регулювання. Проаналізовано основні тенденції щодо регулювання криптовалют з боку міжнародних фінансових регуляторів та провідних держав світу, а також запропоновано уніфікувати загальні для всіх криптовалют ознаки. Проведено порівняльний аналіз проектів законів України «Про обіг криптовалюти в Україні» та «Про стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні» й запропоновано шляхи оптимізації вітчизняного законодавства щодо правового регулювання криптовалют. Визначено, що феномен криптовалюти є абсолютно новим феноменом, який виник як результат еволюційного розвитку електронних грошей.

Ключові слова: криптовалюта; Bitcoin; електронні гроші; правовий статус криптовалют; криптовалютна біржа; блокчейн; загальні ознаки криптовалют.

Постановка проблеми. Соціально-економічні реалії сьогодення та найближчого майбутнього акцентують на домінуванні «високих» технологій та зміцненні ролі транснаціональних корпорацій в формуванні міжнародного економічного середовища. Інноваційний вектор розвитку економіки України є невід'ємною складовою успішної інтеграції нашої країни як рівноправного партнера в сучасний світовий простір.

Так, основні механізми зростання продовжують концентруватись у групі галузей, чия конкурентоспроможність в основному залежить від використання екстенсивних факторів виробництва і потребує відносно невисокого рівня інноваційної активності, ґрунтуючись на експорті сировинних товарів і продукції нижчих виробничих переділів, що обумовлює низьку

конкурентоспроможність економіки, нееквівалентний обмін та значне відставання країни в соціально-економічному розвитку [1]. Отже, якісні зміни в структурі вітчизняної економіки мають стати вагомим важелем у вирішенні нагальних соціально-економічних проблем в нашій державі та створенні реального конкурентоспроможного середовища у сфері господарювання як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках. Одним із провідних векторів на шляху трансформації української економіки з екстенсивного до інноваційного русла є впровадження сучасних інформаційних технологій, зокрема, використання криптовалют та електронних грошей в господарському обороті. Визначення правового статусу криптовалют та створення дієвих господарсько-правових механізмів їх використання стане одним з каталізаторів позитивних змін та оздоровлення багатьох галузей економіки України.

Аналіз останніх публікацій. Питанням, що розглядаються в статті, приділялося чимало уваги з боку іноземних і вітчизняних правників та економістів. Зокрема, аналізу проблем, пов'язаних з економіко-правовим дослідженням сутності криптовалют, присвячено роботи таких іноземних та вітчизняних правників й економістів, як А. Грінспен (A. Greenspan), Р. Коен (R. Coen), Е. Мак (E. Mac), Д. С. Вахрушев (D. S. Vahrushev), О. В. Железов (O. V. Zhelezov), К. С. Пашченко (K. S. Pashchenko), Н. Поливка (N. Polyvka) та ін. Проте правовий статус криптовалют як в Україні, так і за кордоном є все ще невизначеним.

Метою статті є з'ясування сучасних підходів до визначення правового статусу та загальних ознак криптовалют з метою створення дієвих господарсько-правових механізмів їх регулювання.

Виклад основного матеріалу. Однією з сучасних тенденцій розвитку інформаційних технологій є поширення застосування криптовалют (або віртуальних валют). Наразі у світі не сформувалася стала термінологія та уніфіковані підходи до визначення, регулювання й економіко-правового обґрунтування використання криптовалют. Їх поява є наслідком об'єктивного процесу конкуренції між системами фіксації фактів переходу вартості. Так, на

сьогоднішній день у світі представлено безліч подібних сервісів зі своїми перевагами та недоліками. Криптовалюта в цьому сенсі є новим етапом після появи перших електронних грошей. При цьому вони у змозі задовольнити такі сучасні зростаючі вимоги, як моментальна швидкість розрахунків (від декількох секунд, до декількох хвилин); відсутність комісії за вчинення транзакцій; анонімність розрахунків; високий ступінь захищеності операцій; незворотність платежів; відсутність необхідності конвертації в валюту країни виробництва розрахунків. Сьогодні нараховується близько тисячі видів криптовалют, серед яких найбільшого поширення набули такі, як Bitcoin, BitcoinCash, Ripple, Ethereum, Litecoin та ін. Зростання їх популярності у світі відбувається на тлі відсутності єдиного поняття «криптовалюта» («cryptocurrency») – воно варіюється від ототожнення з поняттями «товар», «платіжний засіб», «розрахункова одиниця» до понять «нематеріальний цифровий актив», «інвестиційний актив», «фінансовий актив», «окремий вид цінних паперів» тощо.

Слід погодитись з думкою вчених, що феномен появи такої криптовалюти, як Bitcoin, не був очевидним і прогнозованим для економістів та правників. У 2008 р. людиною або групою людей під псевдонімом Сатоші Накомото було створено концепцію Bitcoin, а в 2009 р. опубліковано принцип роботи платіжної системи у вигляді розподіленої, децентралізованої пірингової мережі або **p2p** (від англ. peer-to-peer – від партнера до партнера). Отже, Bitcoin встиг пройти еволюцію від віртуальної валюти для комп'ютерних ігор до криптовалюти, яка конкурує з долларом США. Зокрема, кількість компаній, які приймають Bitcoin як оплату за товари та послуги, у світі постійно зростає. Порівняльний аналіз курсу криптовалюти Bitcoin та золота свідчить про те, що вже в середині 2013 р. вони наблизились настільки, що дозволило говорити про Bitcoin як про «електронне золото». У грудні 2017 р. ця криптовалюта стала шостою за капіталізацією валютою світу, обійшовши рубль, англійський фунт і південнокорейську вону. Станом на 10.11.2018 р. ринкова капіталізація Bitcoin складає близько 111 млрд дол. США [2].

Bitcoin не має єдиного емісійного центру, а емісія відбувається автоматично на основі математичного алгоритму і кожен учасник мережі бере участь у підтриманні роботи мережі. Транзакції із цифровим підписом між двома вузлами передаються до всіх вузлів мережі p2p, а самі дані про переміщення коштів зберігаються у розподіленій базі даних. Для запобігання можливості трати чужих грошей або використання своїх коштів двічі використовуються криптографічні методи захисту інформації. Важливо зазначити, що основою Bitcoin є технологія **блокчейн** (від англ. block chain – ланцюжок блоків). Блокчейн – це публічна база всіх транзакцій, коли-небудь зроблених у системі Bitcoin, яка організована в систему блоків даних. Кожен новостворений блок містить хеш-суму (контрольну суму) попереднього. Отже, створюється безперервний ланцюжок взаємопов'язаних блоків інформації, який бере початок від так званого genesis block (перший блок у системі Bitcoin) до останнього, знайденого системою блоку. Використовуючи цю базу, кожен користувач має змогу дізнатися, яка кількість Bitcoin належала певному конкретному гаманцю у певний відрізок часу. Блокчейн зберігається одночасно у всіх користувачів мережі.

Потенціал господарсько-правового забезпечення використання криптовалют є багатообіцяючим, але обмеження цієї реалізації пов'язане з декількома факторами. Одними з основних факторів є, зокрема, відсутність уніфікованих підходів до визначення правового статусу криптовалют з боку міжнародних фінансових регуляторів і відсутність фундаментального економіко-правового обґрунтування цього питання. Незважаючи на різноманіття поглядів щодо економіко-правової сутності криптовалют, науковці доходять згоди щодо таких їх загальних ознак: 1) відсутність централізованого емісійного центру, тобто їх децентралізований характер; 2) анонімність учасників операцій – у мережі використовуються криптографічні методи асиметричного шифрування даних із застосуванням публічного та приватного ключів; 3) відсутність реальної їх забезпеченості. Дійсно, вартість Bitcoin та інших криптовалют є результатом співвідношення попиту та

пропозиції на них серед користувачів. Тобто як формально, так і фізично, Bitcoin є поза межами класичної грошової системи. Він не є вираженням жодних фіатних грошей, а є високотехнологічним явищем, що існує виключно за своїм внутрішнім математичним алгоритмом. І якщо виходити з легального визначення електронних грошей, то можна стверджувати, що Bitcoin сьогодні виконує функцію грошей, не будучи при цьому електронними грошима [3].

Як слушно зазначає К. Пашенко, питання щодо співвідношення електронних грошей та криптовалют протягом тривалого часу не піднімалося: через його новизну та необізнаність у технічній архітектоніці комп'ютерних технологій, що забезпечують функціонування електронних грошей та криптовалют, науковці використовували зазначені терміни без урахування ознак їх фінансово-правової сутності [4]. Наразі сформувалися два основних підходи щодо співвідношення електронних грошей та криптовалют: 1) криптовалюти є видом електронних грошей; 2) електронні гроші і криптовалюти є абсолютно різними економіко-правовими категоріями, тобто криптовалюта є окремим економічним феноменом.

Термін «криптовалюта» часто ототожнюють з «віртуальною валютою» («virtual currency») та «цифровою валютою» («digital currency»). Однак ці терміни не можна вважати абсолютними синонімами криптовалюти, оскільки вони ширші за обсягом («криптовалюти» є одним із видів «децентралізованих віртуальних валют» – доповідь FATF (Міжнародна група з протидії відмиванню брудних грошей) «Віртуальні валюти», 2014 р.) [5]. Помилкове й застосування до крипто валют правового режиму валюти виключно через загальноживану назву, що породжує низку правових колізій. Наприклад, Європейський центральний банк у своїх дослідженнях про віртуальні цифрові валюти «Virtual currency schemes – a further analysis» не висловлює однозначного рішення щодо використання віртуальних валют, і застерігає від їх використання у своїй фінансовій діяльності [6].

Варто зазначити, що ставлення до криптовалют з боку урядів різних держав також пройшло низку етапів – від поблажливого ставлення як до

«пустушок з інтернету» до повної заборони їх обігу на території одних країн (Китай) або визнання повноцінним «гравцем» на ринку валют, розроблення нормативного регулювання та включення офіційних котирувань на фондових біржах в інших країнах (Швейцарія, Канада, Австралія) [4]. Наприклад, у США вже сформувалась прецедентна практика, яка визначає криптовалюту як «валюту або ж іншу форму грошей». Позиція американських суддів була підтверджена і Financial Crimes Enforcement Network (FinCEN), яка у 2013 р. кваліфікувала Bitcoin як «одну з форм грошей». Тим не менш, інший впливовий американський орган Internal Revenue Service (IRS) визначив, що для цілей федерального оподаткування криптовалюту слід трактувати не як «форму грошей», а як власність. У Німеччині Bitcoin має статус «приватних коштів». The German Federal Financial Supervisory Authority (BaFin) визначає його як приватні кошти, які використовуються в якості оплати і замінюють традиційну валюту в цивільно-правових договорах [3]. У той же час за законодавством Ізраїлю Bitcoin не підпадає під юридичне визначення валюти ні як фінансове забезпечення, ні як оподатковуваний актив; у КНР та Японії Bitcoin вважається віртуальним товаром, а не валютою, у Канаді – нематеріальним активом [7].

Національний банк України відстежує розвиток та використання нових платіжних послуг, беручи до уваги принцип співмірності, і вважає, що нові учасники повинні мати шанс виходу на ринок, проте на першому місці повинна бути забезпечена безпека платежів. Разом із центральними банками країн ЄС Національний банк України застерігає банки, платіжні організації, учасників платіжних систем та власників віртуальних валют щодо наявних ризиків і потенційних загроз їх використання. Також Національний банк України попереджає, що не несе відповідальності за можливі ризики і втрати, пов'язані з використанням віртуальних валют у розрахункових операціях.

У прес-релізі від 30.11.2017 р., що має назву «Спільна заява фінансових регуляторів щодо статусу криптовалют в Україні», узагальнюється позиція Національного банку України, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку і Національної комісії, що здійснює регулювання у сфері

ринків фінансових послуг відносно правового статусу криптовалют. Позиція фінансових регуляторів зводиться до того, що незважаючи на існування у світі численних практик використання криптовалют як міри вартості, засобу обміну та накопичення, її складна правова природа не дозволяє ототожнити її з будь-яким із суміжних понять (грошові кошти, валюта, валютна цінність, законний платіжний засіб, електронні гроші, цінні папери, грошовий сурогат тощо). Така позиція фінансових регуляторів пов'язана з тим, що поняття «криптовалюта» та регулювання операцій з нею не підпадають під режим правового регулювання:

а) обігу грошових коштів (крипто валюта не існує у формі банкнот, монет, записів на рахунках у банках, через що, вона не може бути визнана грошима);

б) валютного законодавства (криптовалюта не має прив'язки до грошової одиниці жодної з держав, вона не може бути визнана валютою або законним платіжним засобом іноземної держави, та не є валютною цінністю в трактуванні валютного законодавства);

в) обігу електронних грошей та використання платіжних засобів (криптовалюта не випускається банком і не є грошовим зобов'язанням певної особи, тому, вона не може бути визнана електронними грошима);

г) криптовалюта не може бути визнана цінним папером, оскільки в неї відсутні ознаки документа та емітента, а саме: не має установленної форми документа з відповідними реквізитами, що посвідчує грошове або інше майнове право, не має визначення взаємовідносин емітента цінного папера (особи, яка видала цінний папір) і особи, яка має права на цінний папір, та не передбачає виконання зобов'язань за таким цінним папером, а також можливості передачі прав на цінний папір та прав за цінним папером іншим особам;

д) у криптовалюти відсутні ознаки документа у вигляді грошових знаків, відсутній емітент, а також відсутня мета виготовлення (отже, криптовалюта не може бути визнана грошовим сурогатом згідно з його визначенням у Законі України «Про Національний банк України») [8].

Згідно із Законом «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні»

електронні гроші – це одиниці вартості, що зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими особами, аніж тим хто їх випускає, і є грошовим зобов'язанням у готівковій або безготівковій формі. Випуск електронних грошей може здійснювати виключно банк, на якого покладаються обов'язки з їх погашення. Через свої технології Bitcoin не потрапляє під українське визначення поняття «електронні гроші», оскільки не містить зобов'язання емітента з його погашення, не має єдиного емісійного центру і не прив'язаний до жодних готівкових або безготівкових коштів. У свою чергу «безготівкові кошти» за українським законодавством можуть існувати виключно у формі записів на банківських рахунках. Банки не беруть участі у процесі емісії та обігу криптовалют, тому Bitcoin не може вважатись «коштами». Не потрапляє Bitcoin і під визначення «платіжної системи», оскільки основною та обов'язковою функцією платіжної системи є проведення переказу грошових коштів. Тоді як через гаманець Bitcoin здійснюється переказ виключно Bitcoin, який, як зазначено вище, грошовими коштами не є.

В Україні справжню популярність криптовалюти набули у 2014 р., коли ентузіастами було створено громадську організацію, що мала на меті поширення, розвиток та вивчення біткоїн та інших віртуальних валют на території нашої держави – Bitcoin Foundation Ukraine (BFU). Приблизно в цей же час також почали з'являтися перші компанії, які пропонували фізичний обмін криптовалют за готівку, а також здійснення грошових онлайн-операцій. Нещодавно BFU спільно з кількома іноземними статистичними компаніями провели дослідження щодо популярності та рівня використання біткоїн в Україні. Відповідно до цих даних Україна потрапила до першої десятки країн світу за використанням біткоїн-нодів або вузлів, близько 40 % всіх угод з використанням даної криптовалюти були укладені на біржах з українським корінням. Фахівці пояснюють цей факт тим, що Україна також в числі перших за кількістю та якістю навчання ІТ-спеціалістів. Починаючи з грудня 2016 р. Українська біржа запустила торгівлю ф'ючерсними контрактами на індекс Bitcoin. Специфікація контрактів зареєстрована в НКЦПФР. Це фактично

перший регульований ринок у світі, який запропонував ф'ючерсні контракти на біткоїн [9].

Спробою врегулювання у правовому полі відносин у сфері обігу, використання, зберігання та проведення операцій за допомогою криптовалюти став проект Закону України «Про обіг криптовалюти в Україні» (далі – проект Закону «Про обіг криптовалюти»), реєстр. № 7183 від 06.10.2017 р.) [10] та альтернативний законопроект «Про стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні» (далі – проект Закону «Про стимулювання ринку криптовалют»), реєстр. № 7183-1 від 10.10.2017 р.) [11], який претендує на таку стратегічну мету як визначення загальних засад функціонування та правового регулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні. Ця мета прямо впливає зі змісту преамбули зазначеного законопроекту.

Проект Закону «Про обіг криптовалюти» визначає основні терміни, які використовуються в цій сфері: «криптовалюта», «система блокчейн», «майнінг» тощо. Крім цього, визначається орган, який має здійснювати державне управління в цій сфері (Національний банк України), засади проведення операцій з криптовалютами тощо. Як слушно зазначається у висновку Головного науково-експертного управління апарату Верховної Ради України на вищезгаданий законопроект: «при прийнятті вказаного проекту потрібно врахувати, що поява відповідного фінансового інструменту може мати наслідком не лише позитивні, а й негативні наслідки. Зокрема, частина вільних інвестиційних ресурсів може бути спрямована не безпосередньо у реальний сектор економіки чи на фондовий ринок, а з метою фінансових спекуляцій в програмний код (набір символів, цифр та букв), що впливає з визначення криптовалюти в статті 1 проекту» [10].

Слід зауважити, що термінологічний апарат двох законопроектів стосовно регулювання обігу криптовалюти в Україні має певні відмінності. Так, базовий термін *криптовалюта* відповідно до ч. 1 ст. 1 проекту Закону «Про обіг криптовалюти» визначається як **«програмний код (набір символів, цифр та букв), що є об'єктом права власності, який може виступати засобом міні,**

відомості про який вносяться та зберігаються у системі блокчейн...». У той же час, ч. 1 ст. 1 проекту Закону «Про стимулювання ринку криптовалют» [11] визнає *криптовалютою* «**децентралізований цифровий вимір вартості**, що може бути виражений в цифровому вигляді та функціонує як засіб обміну, збереження вартості або одиниця обліку, що заснований на математичних обчисленнях, є їх результатом та має криптографічний захист обліку». При цьому чітко акцентується на тому, що криптовалюта для цілей правового регулювання вважається фінансовим активом.

Суперечливе ставлення викликає норма ч. 1 ст. 6 проекту Закону «Про обіг криптовалюти» відносно вільного обігу криптовалюти, зокрема, можливості здійснювати операції з міни (обміну) криптовалюти будь-яких видів на іншу криптовалюту, обмінювати її на електронні гроші, валютні цінності, цінні папери, послуги, товари тощо. Ця норма законопроекту надає криптовалюти статус грошей з такими функціями, як засіб платежу, збереження вартості та накопичення, що прямо входить у протиріччя зі змістом українського законодавства, яке визначає правовий режим грошей. Так, ст. 99 Конституції України визначає, що грошовою одиницею України є гривня [12]. А відповідно до ч. 1 ст. 192 ЦКУ законним платіжним засобом, обов'язковим до приймання за номінальною вартістю на всій території України, є грошова одиниця України – гривня [13]. Аналогічна за змістом норма міститься і в ст. 3 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» [14] та в деяких інших нормативно-правових актах. Наприклад, відповідно до ч. 2 ст. 32 Закону України «Про Національний банк України» випуск та обіг на території України інших грошових одиниць і використання грошових сурогатів як засобу платежу забороняються [15].

Крім цього, у проектах законів «Про обіг криптовалюти» та «Про стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні» є термінологічно неоднозначним таке визначення, як «криптовалютна біржа». Так, у першому з цих законопроектів визначається, що «криптовалютна біржа» – це організація, яка забезпечує взаємозв'язок між суб'єктами криптовалютних операцій,

забезпечує обмін криптовалюти на електронні гроші, валютні цінності, цінні папери. У другому законопроекті зазначено, що криптобіржа – юридична особа, що має статус фінансової установи та надає всі види фінансових послуг на ринку криптовалют. Але особливості правового статусу, правовий режим та механізм реалізації зазначених функцій у цих законопроектах не визначені.

Слід погодитись з позицією, яку займає М. Мельничук: «...аналіз міжнародної практики та висновків експертів щодо правового регулювання віртуальної валюти дозволяє нам дійти висновку, що для розвитку електронної комерції в Україні необхідно внести зміни до законодавства і надати змогу здійснювати платежі не лише гривнею, а й криптовалютою. Необхідна належна законодавча база у сфері обігу криптовалюти й ефективний механізм її реалізації для захисту прав осіб, які укладають цивільно-правові та господарсько-правові договори» [16]. Отже, створення належних господарсько-правових механізмів регулювання обігу криптовалют та діяльності криптовалютних бірж стане запорукою успішної інтеграції української економіки в міжнародне інноваційне середовище. При цьому слід урахувати потенційні переваги та недоліки використання криптовалют як платіжного засобу.

До недоліків використання криптовалют відносяться, перш за все, ризики, пов'язані з відсутністю реального їх забезпечення. Відповідно при настанні певних форс-мажорних обставин (нові економічні кризи, війни, заборони та обмеження використання на рівні держав) вартість криптовалют на фондовому ринку може миттєво перетворитись з ліквідного активу на «мільну бульбашку». До переваг слід віднести наступні фактори: моментальна швидкість розрахунків (від декількох секунд, до декількох хвилин); відсутність комісії за вчинення транзакцій; анонімність розрахунків; високий ступінь захищеності операцій; незворотність платежів; відсутність необхідності конвертації в валюту країни виробництва розрахунків.

Висновки. Таким чином, слід погодитись з тією позицією, що криптовалюти є абсолютно новим економіко-правовим явищем, відмінним від

традиційних електронних грошей. Незважаючи на різні підходи до визначення різноманітних ознак криптовалют, загальними їх ознаками є: 1) відсутність централізованого емісійного центру, тобто їх децентралізований характер; 2) анонімність учасників операцій – у мережі використовуються криптографічні методи асиметричного шифрування даних із застосуванням публічного та приватного ключів; 3) відсутність реальної їх забезпеченості (вартість криптовалют є результатом співвідношення попиту та пропозиції на них серед користувачів).

Стосовно вирішення питання щодо створення фундаментальної нормативної бази для господарсько-правового забезпечення використання Bitcoin та інших криптовалют в Україні слід зазначити таке: проекти законів «Про обіг криптовалюти в Україні» та «Про стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні» потребують ретельного техніко-юридичного доопрацювання поряд з внесенням змістовних змін до чинних нормативно-правових актів у цій сфері. Більш доречним на даному етапі вбачається врегулювання правовідносин щодо обігу, зберігання, володіння, використання криптовалют шляхом внесення змін до законів України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні», «Про Національний банк України».

Список літератури:

1. Інноваційна Україна 2020: Національна доповідь. URL: <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2015/07/Інноваційна-Україна-2020++.pdf> (дата звернення: 14.11.2018).
2. Рыночная капитализация Bitcoin. URL: <https://coinmarketcap.com/ru/currencies/bitcoin/> (дата звернення: 14.11.2018).
3. Поливка Н. Криптовалюти і «різноманітні біткоіни». *Юридична газета Online*. 2015. № 22–23 (468–469). URL: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/informacyne-pravo-telekomunikaciyi/kriptovalyuti-i-riznomanitni-bitkoini.html> (дата звернення: 14.11.2018).
4. Пащенко К. Порівняльний аналіз фінансово-правової сутності електронних грошей та криптовалют. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 7. С. 97–100.
5. Доповідь FATF «Віртуальні валюти», 2014. URL: https://eurasiangroup.org/files/FATF_docs/Virtualnye_valyuty_FATF_2014.pdf (дата звернення: 14.11.2018).
6. Про використання в розрахунках віртуальних валют. URL: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=22249610&cat_id=80928 (дата звернення: 14.11.2018).
7. В НБУ пояснили, який статус Bitcoin має в Україні. *Сьогодні*. 2017. 11 серп. URL: <https://www.segodnya.ua/economics/finance/v-nbu-obyasnili-kakoy-status-imeet-bitcoin-v-ukraine->

1046544.html (дата звернення: 14.11.2018).

8. Спільна заява фінансових регуляторів щодо статусу криптовалют в Україні. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=59735329 (дата звернення: 14.11.2018).

9. Bitcoin. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Bitcoin#cite_note-74 (дата звернення: 14.11.2018).

10. Про обіг криптовалют в Україні : Проект Закону України від 06.10.2017 р. № 7183. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62684 (дата звернення: 14.11.2018).

11. Про стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні : Проект Закону України від 10.10.2017 р. № 7183-1. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62710 (дата звернення: 14.11.2018).

12. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

13. Цивільний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356.

14. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні : Закон України від 05.04.2001 р. № 2346-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 29. Ст. 137.

15. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 р. № 679-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 29. Ст. 238.

16. Мельничук М. Віртуальна валюта як юридичний феномен в електронній комерції. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2017. Вип. 5. Т. 1. С. 106–109.

References:

1. Innovatsiina Ukraina 2020: Natsionalna dopovid. URL: <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2015/07/Innovatsiina-Ukraina-2020++.pdf> [in Ukrainian].

2. Rynochnaia kapytalyzatsiia Bitcoin. URL: <https://coinmarketcap.com/ru/currencies/bitcoin/> [in Russian].

3. Polyvka, N. (2015). Kryptovaliuty i «riznomanitni bitkoiny». *Yurydychna hazeta Online*, 22–23 (468–469). URL: <http://jur-gazeta.com/publications/practice/informatsiynno-pravo-telekomunikatsiynno-kryptovaliuty-i-riznomanitni-bitkoiny.html> [in Ukrainian].

4. Pashchenko, K. (2017). Porivnialnyi analiz finansovo-pravovoi sutnosti elektronnykh hroshei ta kryptovaliut. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*, 7, 97–100 [in Ukrainian].

5. Dopovid FATF «Virtualni valiuty», 2014. URL: https://eurasiangroup.org/files/FATF_docs/Virtualnye_valyuty_FATF_2014.pdf [in Ukrainian].

6. Pro vykorystannia v rozrakhunkakh virtualnykh valiut. URL: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=22249610&cat_id=80928 [in Ukrainian].

7. V NBU poiasnyly, yakyi status Bitcoin maie v Ukraini. (2017). *Sehodnia*, 11 serp. URL: <https://www.sehodaya.ua/economics/finance/v-nbu-obyasnili-kakoy-status-imeet-bitcoin-v-ukraine-1046544.html> [in Ukrainian].

8. Spilna zaiava finansovykh rehuliatoriv shehodo statusu kryptovaliut v Ukraini. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=59735329 [in Ukrainian].

9. Bitcoin. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Bitcoin#cite_note-74 [in Ukrainian].

10. Pro obih kryptovaliuty v Ukraini: Proekt Zakonu Ukrainy vid 06.10.2017 r. № 7183. (2017). URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62684.

11. Pro stymuliuvannia rynku kryptovaliut ta yikh pokhidnykh v Ukraini: Proekt Zakonu Ukrainy vid 10.10.2017 r. № 7183-1. (2017). URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62710.

12. Konstytutsiia Ukrainy vid 28 chervnia 1996 r. (1996). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 30, art. 141.

13. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy. (2003). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 40–44, art. 356.

14. Pro platizhni systemy ta perekaz koshtiv v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 05.04.2001 r. №

2346-III. (2001). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 29, art. 137.

15. Pro Natsionalnyi bank Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 20.05.1999 r. № 679-XIV. (1999). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 29, art. 238.

16. Melnychuk, M. (2017). Virtualna valiuta yak yurydychnyi fenomen v elektronni komertsii. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu*, issue 5, vol. 1, 106–109 [in Ukrainian].

Погребной Д. И. Вопросы определения правового статуса криптовалют и хозяйственно-правового обеспечения их использования в Украине.

В статье рассмотрены современные подходы к определению правового статуса Bitcoin и других криптовалют с целью создания эффективных хозяйственно-правовых механизмов их регулирования в Украине. Проанализированы основные тенденции регулирования криптовалют со стороны международных финансовых регуляторов и ведущих государств мира, а также предложено унифицировать общие для всех криптовалют признаки. Проведен сравнительный анализ проектов законов Украины «Об обращении криптовалют в Украине» и «О стимулировании рынка криптовалют и их производных в Украине», предложены пути оптимизации отечественного законодательства о правовом регулировании криптовалют. Определено, что феномен криптовалют является абсолютно новым феноменом, который возник как результат эволюционного развития электронных денег.

Ключевые слова: криптовалюта; Bitcoin; электронные деньги; правовой статус криптовалют; криптовалютная биржа; блокчейн; общие признаки криптовалют.

Pogribnyy D. I. The determination of legal status of cryptocurrencies and questions of economic and legal support for their use in Ukraine.

The article considers modern approaches to the determination of the legal status of Bitcoin and other cryptocurrencies in order to create effective economic and legal mechanisms for their regulation. The main tendencies in the regulation of cryptocurrencies by the international financial regulators and leading countries of the world are analyzed, and also it is proposed to unify the common features for all cryptocurrencies. A comparative analysis of the draft Law of Ukraine "On the Cryptographic Currency in Ukraine" and the Draft Law of Ukraine "On Stimulation of the Cryptographic Market and its Derivatives in Ukraine" was conducted, and ways of optimizing the domestic legislation on legal regulation of cryptocurrency were proposed. It is determined that the phenomenon of cryptocurrencies is a completely new phenomenon that arose as a result of the evolutionary development of electronic money.

Keywords: cryptocurrency; Bitcoin; electronic money; legal status of cryptocurrency; cryptoexchange; blockchain; common features of cryptocurrencies.

Погребной Д. И., кандидат юридических наук, доцент, доцент кафедры хозяйственного права, Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, Украина, г. Харьков,

e-mail: lawukraine@gmail.com

ORCID ID 0000-0001-9166-3472